

J a v a s l a t

A hágai Nemzetközi Bíróság Bős-Nagymarosi Vízlépcsőrendszer ügyében hozott ítélete végrehajtásával összefüggő magyar-szlovák tárgyalások keretében kidolgozásra kerülő stratégiai környezeti vizsgálat folyamatára

1. A JELEN JAVASLAT HÁTTERE ÉS CÉLJA

A Bős-Nagymarosi Vízlépcsőrendszer ügyében hozott ítélet végrehajtásával összefüggő magyar-szlovák kormányközi tárgyalásokon 2007-ben a felek megállapodtak, hogy **közös stratégiai vizsgálatot végeznek** a hágai Nemzetközi Bíróság Bős-Nagymarosi vízlépcsőrendszer tervével kapcsolatos, 1997. szeptember 25-i ítéletének végrehajtását szolgáló műszaki megoldások (*továbbiakban* beavatkozások) értékelése céljából. A vizsgálat lefolytatására a felek közös Irányító Bizottságot (SEA Steering Committee) jelöltek ki. Abban is **megállapodtak, hogy a vizsgálat előkészítésével kapcsolatos háttéranyagok, javaslatok, előzetes vizsgálatok és egyéb anyagok kidolgozását a Felek egymástól függetlenül végzik, ezért a szlovák és a magyar Környezeti Jelentések és a partnerségi egyeztetések is külön-külön kerülnek kidolgozásra, illetve lefolytatásra; kölcsönös tájékoztatás és az Irányító Bizottság felügyelete mellett.**

Az Irányító Bizottság magyar oldala, **mint a beavatkozások felelős kidolgozója, ezúton kezdeményezi** a stratégiai környezeti vizsgálatról szóló 2001/42/EK irányelv és a 2/2005. (I.11.) Korm. rendelet (*továbbiakban: Rendelet*) szerinti **környezeti értékelés elkészítését és a stratégiai környezeti vizsgálat (SKV) lefolytatását.** A jelen javaslat célja, hogy a felelős kidolgozó:

- hivatalosan jelezze az SKV kidolgozása iránti elkötelezettségét és szándékát,
- kikérje az Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség véleményét a Rendelet 7 § (1) - (6) bekezdéseiben foglaltak szerint.

2. A KÖRNYEZETI ÉRTÉKELÉS JAVASOLT TARTALMA

2.1. Az SKV célja, tárgya, jellege

Az SKV eljárás a hágai Nemzetközi Bíróság Bős-Nagymarosi Vízlépcsőrendszer ügyében hozott ítélete végrehajtásának keretében kerül lefolytatásra. **A stratégiai környezeti vizsgálat célja az, hogy a hágai Nemzetközi Bíróság ítéletének végrehajtásával kapcsolatban felmerülő beavatkozások értékeléséhez, majd kiválasztásához - a vizsgálat tudományos és műszaki megalapozottságával, a környezeti hatásokon túl a gazdasági, társadalmi és fenntarthatósági vonatkozások figyelembe vételével, független, komplex, szisztematikus és átlátható értékelést biztosítva - segítséget nyújtson a döntés meghozatalában, különös tekintettel a Víz Keretirányelv előírásai alapján meghatározott környezeti célokra.**

Az SKV tárgya a szigetköz környezeti állapotának javítását és a dunai hajózhatóság javítását szolgáló beavatkozások értékelése. A stratégiai vizsgálat keretében két -

tematikájában, kidolgozásában és partnerségi egyeztetéseiben összehangolt - Környezeti Jelentés összeállítását javasoljuk a bős-nagymarosi jogvita által érintett területeken:

- **a Dunacsún és Szap közötti Duna szakaszon a szigetközi víztest állapotának javítását**, valamint a kapcsolódó hullámtér helyreállítását (rehabilitációját) szolgáló műszaki beavatkozások lehetséges változatainak vizsgálata („Szigetköz” Környezeti Jelentés), valamint
- **a Duna Szap és Szob közötti közös szakaszán a hajózási feltételek javítását** és a mellékág rehabilitációt szolgáló műszaki beavatkozások változatainak vizsgálata („Szap és Szob közötti Duna szakasz Környezeti Jelentés)

A **tervezett SKV jellegét** tekintve elsősorban javaslattevő eszköz, mely a Szigetköz környezeti állapotával, illetve a Szap alatti szakaszon a hajózási feltételek biztosításával kapcsolatos beavatkozások **környezeti hatását és fenntarthatóságát szándékozik értékelni és javítani.**

Megítélésünk szerint az „*egy SKV folyamat, két környezeti jelentés*” megfelelő alapot teremt ahhoz, hogy az **SKV által feltárt javaslatokról érdemi döntések szülessenek**, ugyanis az integrált SKV megközelítéssel mód nyílik a beavatkozások véglegesítése során azok figyelembevételére.

2.2. Az SKV hatálya

Megítélésünk szerint a Bős-Nagymarosi Vízlépcsőrendszer ügyében hozott ítélet végrehajtásával összefüggő beavatkozásokra készülő SKV a Rendelet 1 § (2) bekezdésének hatálya alá esik, tehát **a környezeti vizsgálat kötelező**. Megjegyezzük, hogy **mind az SKV eljárás, mind a Víz Keretirányelv (VKI) végrehajtása szempontjából lényeges, hogy az érintett Duna szakaszokhoz tartozó vízgyűjtő-gazdálkodási tervek egyértelműen tartalmazzák azokat a beavatkozásokat, amelyek a hágai ítélet végrehajtása keretében kerülnek kidolgozásra.** (A beavatkozások koordinált kidolgozása azért is lényeges, mert a Dunával kapcsolatos konfliktus megoldásának az EU Víz Keretirányelve és az SKV előírásainak alkalmazása jelenleg a legreménykeltőbb eszköze.)

Ezen túlmenően az SKV kidolgozása során teljes körűen biztosítani kell a konzisztenciát:

- A VKI előírásai alapján készülő vízgyűjtő-gazdálkodási tervek stratégiai környezeti vizsgálatával (jelenleg kidolgozás alatt),
- A Szob alatti Duna szakasz hajózhatóságával kapcsolatos intézkedések stratégiai környezeti vizsgálatával (kidolgozásáról nincs információnk).

2.3. A Környezeti Jelentések javasolt tartalma és részletezettsége

A tervezett tematika (ld. 1. melléklet) kidolgozása során a Rendelet 7 § (4) bekezdésének a) pontja alapján figyelembe vettük a Rendelet 4. számú melléklete szerinti általános tartalmi követelményeket, továbbá a Szigetköz környezeti állapotát és a dunai hajózhatóság javítását szolgáló beavatkozások sajátos környezeti és fenntarthatósági vonatkozásait. Megjegyezzük, hogy az 1. mellékletben a két külön Környezeti Jelentés („Szigetköz” SKV és „Szap és Szob közötti Duna szakasz” SKV) egységes tematikáját mutatjuk be.

3. A KÖRNYEZETI VIZSGÁLAT TERVEZETT LEFOLYTATÁSA

3.1. Az SKV kidolgozásának módja, módszertana, tervezett ütemezése

Az Irányító Bizottság az SKV kidolgozását és a folyamat lefolytatását független, az SKV témakörében járatos szakértőkre bízta (**SKV Értékelő Panel, SEA Evaluation Panel**), az Értékelő Panel tevékenységét az Env-in-Cent Környezetvédelmi Tanácsadó Iroda koordinálja.

Az alkalmazandó SKV módszertan a GRDP kézikönyv¹ alapján olyan elemzési-értékelési keretet alkot, amely feltárja, hogy a beavatkozásoknak közvetlen, vagy közvetett kihatása lehet a környezetre, milyen környezeti változások várhatók a hatások következtében, milyen természetűek és kiterjedésűek a várható hatások, illetve van-e lehetőség megelőzni, vagy csökkenteni a várható jelentős hatásokat. Az elemzési-értékelési módszertan arra korábban kidolgozott² és alkalmazott³ - megközelítésre épít, hogy a hágai ítélet végrehajtása keretében tervezett, **a Szigetköz környezetét és a dunai hajózhatóság javítását szolgáló beavatkozásokat egységes módszertani keretek között egy fenntarthatósági és környezeti teljesítményértékelési sémában vizsgáljuk.** A módszertan kidolgozása során támaszkodni kívánunk a vízgyűjtő-gazdálkodási tervezéshez kapcsolódó SKV-k nemzetközi gyakorlatára is⁴

Megjegyezzük, hogy a szakértői értékelésen alapuló - a környezeti elemekre, hatótényezőkre és rendszerekre vonatkozó - teljesítmény értékelés mellett **a Környezeti Jelentéseknek felszíni és felszín alatti vizekre gyakorolt hatásainak vizsgálata („víz” munkarészek) lehetőség szerint objektív értékelésen kell nyugodniuk.** E munkarészeknek lényegében arra kell kiterjedniük, hogy a beavatkozások tervezése során a VKI előírásait végrehajtották-e és ezzel igazolták-e a VKI-ben előírt feltételek teljesülését. Lényeges, hogy a Környezeti Jelentések „víz” munkarészeinek ki kell terjednie a Duna teljes vízgyűjtőjén jelentkező ökológiai hasznokra (vagy károokra) és az árvíz kockázat értékelésére is; mindezt teljes összhangban a VKI előírásaival. **A beavatkozások véglegesítése keretében - a VKI által meghatározott tesztek alapján - többek között be kell mutatni:**

¹ Handbook on SEA for Cohesion Policy 2007-2013, Greening Regional Development Programmes Network February 2006, Exeter, UK

² Pálvölgyi T., Tombác E. (2004) Módszertan a regionális fejlesztések stratégiai környezeti vizsgálatára. In: Strukturális alapok és fenntarthatóság. Magyar Természetvédők Szövetsége, 2004, Budapest, Fleischer T., Szlávik J., Baranyi R., Branner F., Nagypál N., Füle M., Kósi K. Pálvölgyi T., Princz-Jakovits T., Szlávik P. (2005) A magyar közlekedéspolitika stratégiai környezeti vizsgálata. Közlekedéstudományi Szemle LV. évfolyam 2. szám, 47-55

³ Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégiai és Terv stratégiai környezeti vizsgálata (PriceWaterhouseCoopers Kft. és Env-in-Cent Kft. 2006)

Halászati Operatív Terv stratégiai környezeti vizsgálata. (Env-in-Cent Kft. 2007)

Balaton Régió Fejlesztési Stratégia és Részletes Fejlesztési Terv stratégiai környezeti vizsgálata (VÁTI Kht. és Env-in-Cent Kft. 2008)

Regionális Területfejlesztési Operatív Programok stratégiai környezeti vizsgálata (VÁTI Kht. és Env-in-Cent Kft. 2008)

⁴ Strategic Environmental Assessment Draft Practical Guidance for Practitioners on How to Take Account of Water, SNIFFER (on behalf of the Environment and Heritage Service and the Scottish Environment Protection Agency, 2008)

Strategic Environmental Assessment and Integrated Water Resources Management and Development Economic and Sector Work Environment Department World Bank, 2007

Strategic Environmental Assessment and Climate Change: Guidance for practitioners, 2007, UK Climate Change Programme

- A víztest minősítésére (pl. erősen módosítottá nyilvánítás) vonatkozó vizsgálatokat (4.3. teszt),
- az esetleg enyhébb, kevésbé szigorú környezeti célkitűzések alátámasztását (4.5. teszt)
- a tervezett beavatkozások társadalmi-gazdasági, környezeti megvalósíthatóságát (4.7. teszt)

E tesztek nem a Környezeti Jelentések kidolgozása keretében készülnek, hanem a - vízgyűjtőgazdálkodási tervekkel összehangolt, a hágai ítélet végrehajtását szolgáló - beavatkozások tervezési folyamata részeként (a szigetekközi Duna szakasz esetében egy megvalósíthatósági tanulmány, Feasibility Study keretében) kerülnek kidolgozásra. Bár a Rendelet nem írja elő, meggyőződésünk, hogy az SKV szakmai érvanyagként való hasznosíthatóságát alapvetően érinti, hogy a beavatkozások változatainak tervezése és a változatok értékelése során a VKI-ben előírt tesztek a tervezők elvégezzék. Megítélésünk szerint a tesztek elvégzése a magyar álláspont indokolásához, a környezeti szempontok érvényesítéséhez feltétlenül szükséges.

Elképzeléseink szerint a környezeti értékelések első verziója 2009. szeptember végére készül el. Ezt követően a Rendelet 7. § (3) bekezdésének figyelembevételével (30 napos határidővel) a beavatkozások és az ezekről készült Környezeti Jelentések nyilvánosság általi véleményezését biztosítjuk, illetve a Rendelet 8 § (3) bekezdése szerint megküldjük véleményezésre *többek között* az Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőségnek és az Országos Környezetvédelmi Tanácsnak. A vélemények figyelembevételével véglegesítjük a beavatkozásokat és a környezeti értékeléseket.

3.2. A társadalmi egyeztetés tematikája

A társadalmi részvétel szempontjából meghatározó jogi kereteket a Rendeleten kívül többek között az Aarhusi és az Espoo-i egyezmények, illetve több magyar jogszabály adja meg, a tematika ezeknek a jogforrásoknak a követelményeire, illetve elveire épül. **A társadalmi részvételi folyamatot - az Irányító Bizottsággal és az SKV Értékelő Pannellel együttműködve - a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium Sajtó Osztálya szervezi.** A társadalmi részvételi folyamat főbb tervezett elemei a következők:

- **Információhoz való hozzáférés és a véleményezés biztosítása:** A nyilvános dokumentumok a KvVM www.bosnagymaros.hu honlapján érhetők el. A honlapon elérhetőek a munka aktuális jóváhagyott anyagai, ezekhez bárki, bármilyen szakaszban véleményt küldhet, amelyet az SKV Értékelő Panel szakértői megkapnak, és figyelembe vesznek. Külön kérésre a kulcsdokumentumokat papíron, vagy CD-n sokszorosítva, postai úton is eljuttathatók.
- **Nyilvánosság tájékoztatása a sajtón keresztül:** A Rendelet 8. § 5. bekezdése szerint a környezeti értékelés véleményezési felhívására a KvVM sajtónyilatkozatot ad ki, illetve egy országos napilapban fizetett hirdetést tesz majd közzé.
- **Közvetlen megkeresések:** A legfontosabb szakmai, tudományos, érdekképviseleti és civil szervezeteket véleményük kikérése céljából közvetlenül is megkeressük a környezeti vizsgálat egyeztetési fázisában.
- **Partnerségi Konferencia:** A stratégiai környezeti értékelési dokumentumot egy nyílt konferencián kívánjuk egyeztetni. A meghívottak kb. 20-50 szervezet és intézmény. A

találkozón szóban, illetve honlapon és levélen keresztül írásban is lehet reagálni a dokumentumokra. A szóbeli hozzászólásokat jegyzőkönyvben rögzítjük.

- **Országos Környezetvédelmi Tanács:** Kezdeményezzük, hogy a környezeti értékelési dokumentumokat megtárgyalja az Országos Környezetvédelmi Tanács.
- **A beérkező vélemények figyelembevétele:** A beérkezett véleményeket feldolgozzuk és a vizsgálat résztvevői figyelembe veszik a dokumentumok véglegesítésekor. A találkozón szóban felszólaló és bármilyen időben írásban észrevételt benyújtó írásos választ kap a véleményére.

Az SKV Értékelő Panelről, és az alkalmazni kívánt módszertanról további információkat helyeztünk el a www.bosnagymaros.hu honlapon, igény esetén a Főfelügyelőség számára ezeket külön megküldjük.

Budapest, 2009. június 8.

Dr. Kovács György
a magyar-szlovák közös
stratégiai környezeti vizsgálat
Irányító Bizottságának társ-elnöke

Dr. Erdey György
szakállamtitkár
a Magyar Köztársaság
kormányküldöttségének vezetője

E G Y S É G E S T E M A T I K A

A DUNACSÚN ÉS SZAP KÖZÖTTI DUNA SZAKASZON A SZIGETKÖZ VÍZPÓTLÁSÁT, A SZIGETKÖZI VÍZTEST ÁLLAPOTÁNAK JAVÍTÁSÁT, VALAMINT A KAPCSOLÓDÓ HULLÁMTÉR HELYSZÁLLÍTÁSÁT (REHABILITÁCIÓJÁT) SZOLGÁLÓ MŰSZAKI BEAVATKOZÁSOK LEHETSÉGES VÁLTOZATAINAK SKV KÖRNYEZETI ÉRTÉKELÉSÉHEZ,

VALAMINT

A DUNA SZAP ÉS SZOB KÖZÖTTI KÖZÖS SZAKASZÁN A HAJÓZÁSI FELTÉTELEK JAVÍTÁSÁT ÉS A MELLÉKÁG REHABILITÁCIÓT SZOLGÁLÓ MŰSZAKI BEAVATKOZÁSOK VÁLTOZATAINAK SKV KÖRNYEZETI ÉRTÉKELÉSÉHEZ

1. A környezeti értékelés kidolgozási folyamata

1.1 Előzmények

- 1.1.1. *Jogi háttér és a vizsgálat tárgya*
- 1.1.2. *Az SKV jellege, küldetése, célkitűzése*

1.2. A környezeti értékelés kidolgozásának körülményei

- 1.2.1. *Kapcsolódás a hágai ítélet végrehajtásával kapcsolatos beavatkozások tervezéséhez*
- 1.2.2. *Az SKV kidolgozásának és egyeztetésének szervezése*
- 1.2.3. *Az SKV kapcsolódása más stratégiai vizsgálati folyamatokhoz*

1.3. A kidolgozás során tett javaslatok hatása a tervezett beavatkozásokra

1.4. Az érintettek bevonása a környezeti értékelés kidolgozásába

- 1.4.1. *A szakmai-társadalmi egyeztetés koncepciója*
- 1.4.2. *A környezet védelméért felelős szervek bevonása*
- 1.4.3. *Az érintett nyilvánosság bevonása*
- 1.4.4. *Vélemények és figyelembevételük módja*

1.5. A felhasznált adatok és az alkalmazott módszertan

- 1.5.1. *A fenntarthatósági és környezeti teljesítmény értékelés általános módszertani bemutatása*
- 1.5.2. *A fenntarthatósági és környezeti értékelési kritériumok meghatározása*
- 1.5.3. *A vizek állapotára gyakorolt hatások vizsgálatának módszertana*
- 1.5.4. *A felhasznált adatok, információk megbízhatósága*

2. Az érintett Duna szakasz környezeti helyzetének átfogó bemutatása

2.1. A környezeti állapot értékelése

- 2.1.1. *A környezet aktuális állapotának bemutatása*
- 2.1.2. *Környezeti állapot a Duna elterelése előtt*

2.2. A főbb hajtóerők és terhelések bemutatása

3. A hágai ítélet végrehajtása keretében tervezett beavatkozások ismertetése

3.1. A beavatkozások céljai és tartalmának vázlatos ismertetése

3.2. A beavatkozások kapcsolódása a vízgyűjtő-gazdálkodási tervezési folyamathoz

3.3. A beavatkozások kapcsolódása releváns közösségi és hazai szakpolitikákhoz

- 3.3.1. *EU víz (védelmi) politika*
- 3.3.2. *EU-s és hazai energiapolitika, megújuló energiahordozókhoz kapcsolódó szakpolitikák*
- 3.3.3. *EU-s és hazai közlekedéspolitika, Európai Szállítási Hálózat fejlesztési terve*
- 3.3.4. *EU-s és hazai természetvédelmi politika*

3.4. A beavatkozások kapcsolódása más releváns tervekhez, programokhoz, stratégiákhoz

- 3.4.1. *Nemzeti Fenntartható Fejlesztési Stratégia*
- 3.4.2. *Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia*
- 3.4.3. *Nemzeti Környezetvédelmi Program*

- 3.4.4. Új Magyarország Fejlesztési Terv
 - 3.4.5. Új Magyarország Vidékfejlesztési Program
 - 3.4.6. Nemzeti Erdőstratégia
 - 3.4.7. Országos Területfejlesztési Konceptió, Országos Fejlesztéspolitikai Konceptió
-

4. A beavatkozások feltételezhető környezeti és fenntarthatósági hatásainak feltárása, értékelése

- 4.1. A beavatkozások közvetett és közvetlen környezeti hatásai a vizek állapotára
 - 4.1.1. A felszíni vizek állapotára gyakorolt hatások (összhangban a 4.2.6. fejezettel)
 - A felszíni vizek ökológiai állapotára gyakorolt hatások
 - A felszíni vizek hidromorfológiai állapotára gyakorolt hatások⁵
 - A felszíni vizek kémiai állapotára gyakorolt hatások
 - 4.1.2. A felszín alatti vizek állapotára gyakorolt hatások
 - 4.1.3. A felszín közeli vizektől függő élőhelyekre gyakorolt hatások (összhangban a 4.2.6. fejezettel)
 - 4.1.4. A talaj állapotára gyakorolt hatások
 - 4.1.5. Az árvízvédelemre gyakorolt hatások
- 4.2. A beavatkozások közvetett és közvetlen környezeti hatásai egyéb környezeti elemekre és rendszerekre
 - 4.2.1. Levegőkörnyezetet érintő hatások
 - 4.2.2. Az éghajlatváltozással kapcsolatos hatások
 - 4.2.3. Természetvédelmi oltalom alatt álló, ÉTT és NATURA 2000 területeket érintő hatások
 - 4.2.4. Az erdőket érintő hatások
 - 4.2.5. Hatások a biológiai sokféleségre
 - 4.2.6. Az érintett Duna szakasz ökológiai állapotára gyakorolt hatások (összhangban a 4.1.1. fejezettel)
 - 4.2.7. Az emberi egészséget és életminőséget érintő hatások
 - 4.2.8. Tájszépítő, a táji eltartó képességre, természeti és kulturális táji erőforrásokra, tájképre gyakorolt hatások
 - 4.2.9. Területhasználatra és térszerkezetre gyakorolt hatások
 - 4.2.10. A települési környezetminőségre és környezetbiztonságra gyakorolt hatások
 - 4.2.11. Fenntarthatósági hatások (fenntartható térségi gazdasági-társadalmi viszonyok kialakulására gyakorolt hatások)
 - 4.2.12. A természeti erőforrások megújulására, térbeli hasznosítására gyakorolt hatások
 - 4.2.13. A környezettudatosság és fenntarthatóbb életmód elterjedésének várható alakulása
 - 4.2.14. Határokon áterjedő hatások összefoglalása
 - 4.2.15. Valószínűsíthető környezeti konfliktusok azonosítása
- 4.3. A vizsgált beavatkozások átfogó környezeti és fenntarthatósági teljesítménye
 - 4.3.1. A beavatkozások összehasonlító környezeti és fenntarthatósági értékelése
 - 4.3.2. Környezeti szempontú kockázat elemzés: a kiemelkedő fontosságú, bizonytalan vagy negatív hatású beavatkozások azonosítása
 - 4.3.3. Valószínűsíthető környezeti konfliktusok a beavatkozások elmaradása esetén

5. Javasolt környezeti és fenntarthatósági szempontú intézkedések

- 5.1. A beavatkozások fenntarthatóbbá tételét szolgáló javaslatok (új intézkedések)
- 5.2. A fellépő hatások mérséklését célzó intézkedések (kompenzáló intézkedések)
- 5.3. Más stratégiai dokumentumokba illeszthető intézkedések
- 5.4. Javaslat a monitoring és indikátor rendszerekre

6. Közérthető (nem technikai) összefoglaló

⁵ Beleértve a kisvízi viszonyokra gyakorolt hatásokat (vízállások, vízhozamok, vízsebességek vízkészletek mennyiségi jellemzőinek változása) és a hordalékviszonyokra gyakorolt hatások (medermorfológiai jellemzők változása, a folyómederben bekövetkezett változások).